

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

راهنمای معلمان و مربیان در

قصه نویسی

ویژه نوآموزان پیش دبستانی

سازمان مدارس راه ایمان خوزستان

تابستان ۱۴۰۴

سخنی با معلمان

قصه‌گویی و داستان‌نویسی راه موثری برای ارتباط بین افراد است. ما به قدرت داستان‌نویسی، برای توانمندسازی کودکان اعتقاد داریم و از طریق کلاس‌های داستان‌نویسی در مقاطع مختلف می‌خواهیم کودکان و نوجوانان را تشویق به نوشتن کنیم. از این طریق حس ارزشمندی و به طبع آن خودباوری در آنها تقویت می‌شود و کودکان می‌توانند آن‌گونه که می‌خواهند خود را ابراز کنند.

هدف ما از داستان‌نویسی، ترویج تفکر نقادانه و افزایش عزت نفس و اعتماد به نفس در بین کودکان است. این کلاس محیط امنی را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند تا بتوانند خود را بیان کنند و راه‌های درست فکر کردن و درست تصمیم گرفتن را بیاموزند، به سادگی هر امری را باور نکنند و روش‌های مناسبی برای حل مشکلاتشان بیابند. شرایط امروزی زندگی ما به گونه‌ای است که می‌توان گفت تفکر نقادانه از پیش‌نیازهای رشد، موفقیت، رقابت و بقا محسوب می‌شود. برخی از کاربردهای تفکر نقادانه که در فرایند نوشتن نیز سودمند و موثر است، عبارتند از:

- چگونه سوالات بهتری بپرسیم و پاسخ‌های بهتری مطرح کنیم؟
- چگونه مستدل‌تر و عمیق‌تر فکر کنیم، حرف بزنیم و بنویسیم؟
- چگونه شباهت و تفاوت بین ایده‌ها و حرف‌ها و تحلیل‌های مختلف را ببینیم و ارزیابی کنیم؟
- چگونه مسائل و مشکلات را تعریف و تحلیل کنیم؟ (نوشتن می‌تواند راه خوبی باشد)
- در میان انبوه رسانه‌هایی که امروزه - تقریباً بدون استثناء - منافع و بقای خود را در اولویت قرار می‌دهند، چگونه می‌توانیم اطلاعاتی مفید و ارزشمند به دست بیاوریم؟
- چگونه دانسته‌ها و باورها و شناخت‌مان از جهان را پالایش کنیم و از تعصب و تنگ نظری و پیش‌داوری فاصله بگیریم؟
- چگونه شفاف‌تر فکر کنیم و حرف‌ها و نظرها و استدلال‌هایمان را به شیوه‌ای شفاف‌تر و متقاعدکننده‌تر به دیگران منتقل کنیم؟ (نوشتن و خصوصاً قصه‌نویسی می‌تواند راه مناسبی باشد)
- چگونه از نگاه فردی دیگر و با چارچوب نگرشی متفاوت، به مسائل نگاه کنیم تا از این طریق، گفتگو و تعامل ما با دیگران ساده‌تر و سازنده‌تر باشد؟ (نوشتن و خصوصاً قصه‌نویسی می‌تواند راه مناسبی باشد)
- چگونه به دیگران کمک کنیم تا مسائل و مشکلات خود و محیط اطرافشان را بهتر و شفاف‌تر ببینند و درک کنند؟

به این ترتیب می‌توان گفت نوشتن راه خوب و موثری است برای اینکه به بچه‌ها فکر کردن و مهارت حل مسئله را بیاموزیم، توانایی‌هایی که به آموزش آنها در میان درس‌های مدرسه بی‌توجهی شده است.

معلم و والدین عزیز به یاد داشته باشید کودکان می‌توانند آزادانه تخیل و خلاقیت داشته باشند، تنها از طریق این دو عنصر است که به کشف خود و دنیای اطراف می‌رسند. یکی از بهترین راه‌های تقویت خلاقیت در کودکان داستان‌نویسی است. این آزادی در تخیل باعث تقویت ارتباط آنان با هم‌نسلان و نسل‌های گذشته می‌شود و به حفظ و گسترش فرهنگ آنها کمک می‌کند.

کلاس‌های ما فقط قصه‌گویی و داستان‌نویسی نیست. ما در این کلاس می‌خواهیم در مورد تقویت تعاملات اجتماعی، مهارت‌های حل مسئله، حفظ فرهنگ ایرانی اسلامی، خودباوری و اعتماد به نفس و ... گفتگو کنیم و آموزش دهیم. کودکان از طریق فعالیت‌های هنری مانند (داستان‌گویی، داستان‌نویسی، نقاشی، نمایش خلاق و ...) می‌توانند ایده‌ها و پیام‌های پیچیده‌ای را به

اشتراک بگذارند، پیام‌هایی که بدون این فعالیت‌ها میسر نیست، و البته فراموش نمی‌کنیم که کلاس‌های داستان‌نویسی برای کودکان و نوجوانان باید سرگرم‌کننده، جذاب و مفرح باشد.

معلم و والدین عزیز بیایید دست در دست هم دنیای کودکان‌مان را هر چه زیباتر، رنگارنگ‌تر و غنی‌تر کنیم و با قدرت داستان‌نویسی به تقویت خصوصیات مثبت اخلاقی کودکان کمک کنیم، به این امید که آن‌ها در آینده به فردی مفید و موثر در جامعه تبدیل شوند.

قصه‌ی یک شیء

تقویت قوه‌ی خیال و خیال‌پردازی مهم‌ترین بخش قصه نویسی است و بدون آن، قصه‌ای شکل نمی‌گیرد. یکی از مهم‌ترین تمرین‌های تقویت آن، جان بخشی به اشیاء و جان‌دار پنداری آنهاست.

در شروع، قصه‌ای برای بچه‌ها تعریف کنید که در آن، یک شیء، به صورت جان‌دار تصور شده است. برای مثال، از این قصه می‌توان استفاده کرد: «از وقتی چشم‌هایشان را باز کردند، خود را کنار هم دیدند و این چنین دوستی‌شان شروع شد. راست و چپ، دو لنگه‌ی جوراب بودند که هیچ‌وقت از هم جدا نمی‌شدند. تا وقتی که یک بچه‌ی شلخته صاحب آنها شد. بعد از آن دیگر هیچ چیز مثل گذشته نبود. چپ و راست اکثر اوقات کنار هم نبودند. خیلی وقت‌ها هم‌دیگر را گم می‌کردند و نگران هم می‌شدند. آنها دیگر نمی‌توانستند این وضع را تحمل کنند. به همین خاطر تصمیم گرفتند برای همیشه از کشوی لباس بچه‌ی شلخته بروند.»

از دانش‌آموزان بخواهید جوراب‌ها را نقاشی کنند و برایشان صورت و دست و پا بکشند.

تمرین - نمایش خلاق:

۱/ یک قندان به کلاس بیاورید و به کمک بچه‌ها، با کاغذ رنگی برایش اجزای صورت بگذارید.

۲/ از دانش‌آموزان بخواهید در موقعیت‌های زیر به جای او حرف بزنند: وقتی در مغازه است و هنوز کسی آن را نخریده است - لحظه‌ای که برای اولین بار داخلش قند می‌ریزند - زمانی که پر از قند شده و دیگر جا ندارد، اما اصرار دارند باز هم داخلش قند بریزند - قندانی که مدت‌هاست خالی از قند شده، اما کسی به او توجه نمی‌کند - موقعی که قندان ترک برداشته و شخصی در حال چسباندن آن است.

تمرین فوق را می‌توان با اشیاء دیگری هم انجام داد. اشیاء آشپزخانه (استکان و قاشق و گوشت کوب و ...)، لوازم التحریر (مداد و پاک‌کن و خط‌کش و ...)، ابزارآلات (انبردست و چکش و آچار و ...)، گیاهان داخل گلدان و هر شیء بی‌جان کوچک دیگری که بتوان آن را به کلاس آورد.

۳/ به بچه‌ها بگویید قندان و دو نفر از بهترین دوست‌هایش را نقاشی کنند. (دوست‌ها هم مثل قندان، دست و پا و صورت داشته باشند.)

۴/ از دانش‌آموزان بخواهید قصه‌ی این شخصیت‌ها را تعریف کنند.

قصه‌ی اسباب بازی‌ها

درس قبل، تمرین جان‌بخشی به اشیاء بود. این تکنیک نقش بسیار مهم و کلیدی در تقویت قوه‌ی خیال و خلق داستان‌های خلاقانه دارد. به همین دلیل در این درس با نگاهی متفاوت و با تمرین‌های متنوع‌تر، به این مساله خواهیم پرداخت.

برای شروع، از بچه‌ها بخواهید به اسباب‌بازی‌های‌شان فکر کنند. سپس آن را که از همه بیش‌تر دوست دارند، روی کاغذ نقاشی کنند. حالا به این فکر کنند که وقتی در مدرسه هستند اسباب بازی‌شان در خانه چه کاری انجام می‌دهد؟ آیا با بقیه‌ی اسباب بازی‌ها بازی می‌کند؟ در کمد یا قفسه منتظر صاحبش نشسته؟ شاید رابطه‌اش با برخی اسباب بازی‌های دیگر خوب نباشد. آیا باهم دعوا می‌کنند؟

از کودک بخواهید قصه‌ای برای اسباب بازی‌اش تعریف کند. این قصه زمانی اتفاق می‌افتد که او در مدرسه است و اسباب بازی در خانه تنها است. پس از این، از بچه‌ها بخواهید قصه‌ی اسباب بازی‌شان روی کاغذ نقاشی کنند.

تمرین:

۱/ از بچه‌ها بخواهید با تخیل، یک شیء را با صورت و دست و پا نقاشی کنند. تاکید کنید که هیچ چیز به جز آن شیء در کاغذ نکشند.

۲/ نقاشی‌های بچه‌ها را جمع کنید و به صورت تصادفی، بار دیگر بین آن‌ها تقسیم کنید. سپس از آن‌ها بخواهید نقاشی را تکمیل کنند تا به یک قصه برسند.

نمایش خلاق: از دانش‌آموزان بخواهید نقش اشیاء مختلف را بازی کنند. برای مثال: چوب لباسی قفلکی، ماشین عصبانی، تلویزیون خجالتی، توپ غمگین، جاروبرقی غرغرو، پنکه‌ی بی‌حوصله، گلدانِ مغرور و ...

این تمرین، به بچه‌ها کمک می‌کند تا خودشان را در موقعیت جان‌بخشی به اشیاء حس کنند. نقاشی کشیدن تمرین خوبی است، اما به تنهایی کافی نیست. لذا پیشنهاد می‌شود این تمرین حتما در کلاس اجرا شود.

نکته: مریبان عزیز، می‌توانید از جلسه‌ی قبل از بچه‌ها بخواهید که اسباب بازی مورد علاقه‌شان را به کلاس بیاورند. همچنین می‌توانید از اسباب بازی‌هایی که در مدرسه موجود است استفاده کنید.